

Андрій Харук
Львів (Україна)

СТАНОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ПОВІТРЯНИХ СИЛ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Національно-визвольний рух, що розгорнувся в Україні після Лютневої революції 1917 р., охопив і російську армію, в якій перебувало на службі кілька мільйонів українців. Національне піднесення спочатку було стихійним на перших початках, але поступово набувало все більш організованих форм. Першочерговою вимогою цих організацій стала українізація армії, тобто виділення військовослужбовців-українців в окремі частини. Стосовно авіації, вона мала свою специфіку. На території України станом на середину 1917 р. дислокувалось більше половини усіх сил російської військової авіації, однак авіаційні частини значною мірою лишались осторонь національного руху. Пояснити таке становище можна кількома причинами. По-перше, в авіації служило відносно небагато національно свідомих офіцерів-українців, котрі могли б очолити українізацію. По-друге, рядовий склад авіації з огляду на специфіку служби, традиційно комплектувався переважно робітниками з центру Росії та русифікованих українських промислових районів. Гальмувався національний рух і розпорошеністю особового складу авіації по відносно невеликих підрозділах, що перешкоджало гуртуванню військовослужбовців-українців. В тих же частинах, де українців було порівняно багато, все одно переважав російський елемент, котрий часто зводив нанівець зусилля по українізації, буквально тероризуючи особовий склад. Ще одним суттєвим фактором, що стримував українізацію авіаційних частин, була домінуюча в українському національно-визвольному русі концепція побудови Збройних Сил на територіально-міліційних засадах. Це, по-суті, робило неможливим існування технічно

складних родів військ, котрі вимагали тривалої підготовки фахівців-професіоналів. Як наслідок, аж до листопада 1917 р. не було завершено українізацію жодного військово-повітряного підрозділу. Лише в деяких з них діяли українські громади.

Позитивні зрушення у авіаційній галузі розпочались після проголошення Української Народної Республіки і створення наприкінці листопада 1917 р. Управління повітряного флоту. Очолив його підполковник колишньої російської армії, в минулому командир 7-го авіаційного дивізіону В'ячеслав Юрійович Баранов. 13 грудня 1917 р. «завідуючим авіаційною справою Української Народної армії» був призначений підполковник Віктор Омелянович Павленко – людина знана і авторитетна в українських військових колах.

Формування авіації УНР взимку 1917–1918 рр. йшло двома шляхами. Перший з них – це утворення нових частин, укомплектованих українцями. Так, 12 грудня 1917 р. в Києві на базі 5-го авіапарку почалось формування 1-го Українського армійського авіазагону. Іншим шляхом стала українізація авіаційних частин колишньої російської армії. Типовим прикладом був виведений з Румунського фронту і розташований на аеродромі Пост-Волинський під Києвом 6-й авіаційний дивізіон. Під час українізації командуванню дивізіону вдалося зберегти більшу частину кадрів. Однак, як показав подальший хід подій, така українізація часто була лише формальністю, і «українські» частини в ході боротьби з більшовиками намагались тримати нейтралітет, або й взагалі переходили на бік ворога. Участь українських авіаторів у протистоянні більшовикам була досить незначною, і звалась до кількох розвідувальних польотів.

Список основних джерел та літератури:

1. Харук А. Крила України: Військово-повітряні сили України 1917–1920 рр. / А. Харук. – К. : Темпора, 2008.
2. Тинченко Я. Герої українського неба / Я. Тинченко. – К. : Темпора, 2010.
3. Голубко В. Армія Української Народної Республіки 1917–1918. Утворення та боротьба за державу / В.Є. Голубко. – Львів : Кальварія, 1997.